

โมกษะในวรรณคดีพระเวท

นางสาววรฉกษณ์ หัมมบรรจง

004496

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2523

MOKSA IN THE VEDIC LITERATURE

Miss Voralak Phubbunchong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1980

ตัวชอวิทยาลัย

โมณะในวรกษณะ

โดย

นางสาวรณกษณะ สัมบรรจง

ภาควิศวา

ภาษาคะวันออก

อาจารย์ปริกษา

รองศาสตราจารย์ วิสุทษ์ มุขยกุล

มณฑลวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อณุมัติให้มณฑลวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งรองการศึกษาความหลักสุครปริชญาตามมณฑล

..... *Signature* คณบดีมณฑลวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ คร. สุประภินทร มุขนาท)

คณะกรรมการชอวิทยาลัย

..... *Signature* ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ คร. ศักดิ์ศรี แยมันคคา)

..... *Signature* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คร. ประพิณ มโนชัยวิบูลย์)

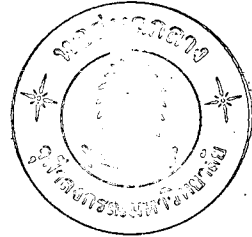
..... *Signature* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ คร. สุนทร ณ รั้ง)

..... *Signature* กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิสุทษ์ มุขยกุล)

อธิบดีของมณฑลวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนี้คือ
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

โมกษะในวรรณคดีพระเวท
นางสาวรลัทธน์ ทัมบรรจง
รองศาสตราจารย์ วิสุทธิ์ มุขมฤต
ภาษาตะวันออก
2523

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาอะวิเคราะหความคึกของชาวอินเดียน
อารยันเกี่ยวกับโมกษะ หรือความหลุดหลจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารในวรรณคดี
สมัยพระเวท [ประมาณ 1,500 - 500 ปีก่อนคริสตกาล] ปรากฏว่า ชาวอินเดียนอารยัน
นับตั้งแต่สมัยแรกเริ่มได้แสวงออกถึงความพยายามที่จะค้นหาความจริงเกี่ยวกับโลกและ
ชีวิต อันก่อให้เกิดความเชื่อในเรื่องความมียู่ของวิญญาณ กฎแห่งกรรม และการเวียน
ว่ายตายเกิด จนในที่สุดก่อนสิ้นสมัยพระเวท ชาวอินเดียนอารยันก็สามารถวางแนวความคิด
ทางศาสนาและปรัชญาที่จะช่วยตนเองให้หลุดหลจากวัฏระของการเวียนว่ายตายเกิดได้
สำเร็จ โดยอาศัยเหตุผลที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับของอาत्मัน [ดวงวิญญาณของมนุษย์]
กับพรหมัน [ดวงวิญญาณสากล] ซึ่งถือเป็นการสำเร็จสูงสุดประการหนึ่งอันเป็นผลของ
สติปัญญามนุษย์และโลกกลายเป็นเอกลักษณ์ทางความคิดของชาวอินเดียนสืบต่อมาจนทุกวันนี้

ในการศึกษาเรื่องราวดังกล่าว ผู้วิจัยได้รวบรวมหลักฐานข้อมูลจากคัมภีร์
ต่าง ๆ ในสมัยพระเวท ตลอดจนตำราต่าง ๆ ที่นักปราชญ์สมัยหลังได้ค้นคว้ารวบรวม
เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เพื่อประกอบการวิจัย

เนื้อเรื่องวิทยานิพนธ์ แบ่งออกเป็น 5 บท โดยบทแรกเป็นบทนำ กล่าวถึง
ความเป็นมาของหัวข้อวิทยานิพนธ์และลักษณะโดยทั่วไปของวรรณคดีพระเวทพอเป็นสังเขป
บทที่ 2 กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ กฎแห่งกรรม และการเวียนว่ายตายเกิดของ
วิญญาณ บทที่ 3 กล่าวถึงความเป็นมาของความคิดเรื่องโมกษะตลอดจนขั้นตอนในการ
ที่จะบรรลุโมกษะ บทที่ 4 กล่าวถึงการบรรลุโมกษะ หนทางที่จะเข้าถึงโมกษะ ประเภท

ของโมกษะ และผลที่จะได้จากการบรรลุโมกษะ ส่วนบทที่ 5 เป็นข้อสรุปและ
 ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้เน้นถึงหัวใจของการบรรลุโมกษะ และเสนอแนะให้มีการ
 ศึกษาความคิดเกี่ยวกับโมกษะต่อไปในศาสนาฮินดู พุทธ และ เชน เพื่อพิจารณาว่า
 ความคิดเรื่องโมกษะในสมัยพระเวทมีอิทธิพลมากเพียงใดต่อแนวความคิดในศาสนาต่าง ๆ
 ของอินเดียบระยะหลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title Mokṣa in the Vedic Literature
Name Miss Voralak Phubbunchong
Thesis Advisor Associate Professor Visudh Busyakul
Department Eastern Languages
Academic Year 1980

ABSTRACT

It is the purpose of this thesis to make an analytical study of the Indo-Aryan thoughts on Mokṣa or release from the eternal round of transmigration in the literature of the Vedic period (c.1500 - 500 B.C.). It is found that the Indo-Aryan people from the earliest period make several independent attempts to find out the truth of life and the world they live in, which finally lead to the belief in the existence of individual souls, the law of causality (karma) and transmigration of souls. Then, before the Vedic age comes to the end, their searches culminate in the formulation of the religio-philosophical means toward the attainment of Mokṣa through the theory of the identity of Ātman (the individual soul) with Brahman (the universal soul). This, recognized as one of the highest achievements of the human mind in the spiritual field, is characteristic of the Indo-Aryan contribution to the human searches toward the final beautitude.

References and data are gathered from various Vedic texts. Works written by modern scholars are also consulted.

This thesis is divided into five chapters. The first is the introductory part, discussing the background leading to the research. An outline of the Vedic literature is also given in this chapter. The second chapter describes the individual souls, the law of causality, and the transmigration of souls as seen by the Indo-Aryan at that time. The third chapter begins with the origin of Mokṣa, then goes on toward the steps to be followed in order to attain it. The fourth chapter focusses on the categories of Mokṣa, its nature, the various means to attain this final release. The fifth chapter, which is the conclusion, gives a summary on the key to attain Mokṣa, and suggests that further studies of Mokṣa in later Hinduism, Jainism and Buddhism should be undertaken to determine how far the Vedic Mokṣa has influenced these later religious ideas.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ วิสุทธ์ มุขบกุล เป็นอย่างสูง
ที่ไต่กรูณาารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคอยให้คำแนะนำตรวจแก้วิทยานิพนธ์
จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ทศนีย์ สินสกุล เป็นอย่างสูง
ที่ไต่กรูณาให้ความสะดวกเกี่ยวกับหนังสือประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

นอกจากท่านที่ไต่กล่าวนามมานี้ ยังมีอีกหลายท่านที่มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์
เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี ซึ่งถึงแม้จะมีไต่กล่าวนามมา ณ ที่นี้ ก็ขอได้โปรดทราบว่าคุณวิจัย
ระลึกถึงพระคุณและซาบซึ้งในน้ำใจเป็นอย่างสูง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๖
กิจกรรมประกาศ	๘
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ลักษณะทั่วไปของวรรณคดีพระเวท	4
2 ความเชื่อในเรื่องชีวิตภายหลังความตาย กฎแห่งกรรม และการเวียนว่าย ตายเกิด	15
ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและชีวิตภายหลังความตาย	17
แดนไปภายหลังความตาย : สวรรค์-นรกในความคิดของชาวอินเดียน อารยัน	24
ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด	31
3 ความเป็นมาของความคิดเรื่องโมกษะ	45
สาเหตุที่ทำให้เกิดความคิดเรื่องโมกษะ	45
ความหมายของโมกษะ	60

ชั้นก่อนในการที่จะบรรลุโมกษะ	62
การเตรียมตนให้เป็นผู้พร้อมในการที่จะบรรลุโมกษะ	63
การหาครูผู้สอนในเรื่องพรหมัน-อากมัน	64
การศึกษาความรู้เรื่องพรหมัน-อากมัน	67
บทบาทของอากมันในฐานะที่เป็นผู้รู้ที่อยู่ในตัวเรา	72
อากมันเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่เป็นความจริงแท้	80
4 การบรรลุโมกษะและผลของการบรรลุโมกษะ	92
การบรรลุโมกษะ	92
หนทางที่จะบรรลุโมกษะ	92
ประเภทของโมกษะ	102
ผลของการบรรลุโมกษะ	107
5 ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	115
ภาคผนวก	122
ประวัติการศึกษา	126